

До спеціалізованої вченої ради Д 14.052.03
Державного університету «Житомирська політехніка»
Міністерства освіти і науки України

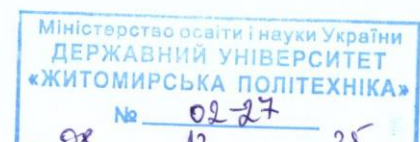
ВІДГУК

**офіційного опонента доктора наук з державного управління, професора
БАШТАННИК Оксани Віталіївни
на дисертацію Колосовської Ірини Ігорівни «Механізми формування,
розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління»,
подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора наук
з державного управління за спеціальністю 25.00.02 –
механізми державного управління**

Актуальність теми дисертації, зв'язок з науковими програмами, темами

Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена глибокими соціальними, економічними та політичними перетвореннями, що відбуваються в українському суспільстві. В умовах воєнного стану перед системою публічного управління постають новітні виклики, що вимагають не лише адаптації соціальної політики до кризових умов, а й трансформації управлінської парадигми - від бюрократично-адміністративної до соціально орієнтованої, побудованої на засадах відкритості, взаємної довіри, партнерства між владою та громадянами, активної громадської участі у прийнятті рішень. Ключове значення з позиції ефективного управління в таких умовах має визначення та забезпечення соціальних пріоритетів, адже саме вони безпосередньо впливають на стійкість суспільства, довіру громадян до держави та збереження соціальної єдності. У цьому контексті дослідження механізмів публічного управління соціальною сферою набуває особливої актуальності, оскільки воно поєднує теоретичний аналіз і практичне обґрунтування ефективних інструментів, спрямованих на досягнення соціальної справедливості, рівності можливостей і розвитку людського потенціалу.

Дана дисертаційна робота вирізняється цілісним і системним підходом до наукового обґрунтування теоретико-методологічних засад формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління та розроблення на цій основі науково-прикладних рекомендацій щодо адаптивних механізмів модернізації публічного управління в умовах соціально орієнтованого сталого розвитку України. Це підкреслює високий рівень



значущості та практичної актуальності досліджуваної проблематики для забезпечення соціальної стабільності в умовах сучасних трансформацій.

Дисертація виконана в межах планів науково-дослідних робіт Державного університету «Житомирська політехніка» за темою «Інноваційні механізми публічного управління та адміністрування» (державна реєстрація № 0121U111051), де авторкою сформовано науково-прикладні положення щодо забезпечення ефектизації прийняття публічно-управлінських рішень соціального спрямування; Національного університету «Чернігівська політехніка» за темами: «Європейський досвід інноваційного розвитку системи публічного управління для забезпечення суспільної стабільності України» (№ 0120U104277); «Механізми державного управління регіональним розвитком в умовах переформатування владних відносин» (№ 0120U105292); «Публічне управління та децентралізація влади» (№ 0120U101815), де здобувачкою визначено напрями удосконалення нормативно-правового забезпечення у сфері соціального забезпечення громадян та реформування системи надання соціальних послуг.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність

Авторкою ґрунтовно опрацьовано та застосовано основоположні наукові дослідження з теорії і методології державного управління, що стало основою формування індивідуальної траєкторії дослідження та сприяло глибинному аналізу предмету дослідження. Теоретичним та інформаційним базисом дисертаційної роботи стали законодавчі та нормативно-правові акти, фундаментальні положення теорії публічного управління у сфері соціальної політики, методичні та методологічні розробки щодо критеріїв оцінювання ефективності системи управління та модернізації соціальної сфери.

Поставлена мета дисертаційної роботи досягнута і логічно розкрита шляхом послідовного вирішення окреслених завдань: здійснити системний аналіз наукових підходів до розуміння соціального в публічному управлінні та визначити його дефініцію і базові категорії; охарактеризувати основні категоріальні складові соціальної сфери та їх взаємозв'язок; окреслити структурні функціонали інституційної взаємодії у формуванні та розвитку соціальної концепції публічного управління; проаналізувати сучасні моделі публічного управління соціальною сферою на основі врахування принципів відповідності соціальним стандартам; запропонувати авторську методологію формування, розвитку та поширення соціальної концепції; дослідити методики вимірювання системи управління соціальною сферою та запропонувати методичні підходи щодо оцінювання її адаптивної спроможності; з'ясувати особливості нормативно-правового забезпечення публічного управління в

контексті соціальних гарантій і стандартів та виокремити інституційно-функціональні характеристики; ідентифікувати виклики та управлінські пріоритети в соціальному захисті, зайнятості, охороні здоров'я, освіті; розглянути базові механізми формування соціальної концепції та виокремити державно-приватне партнерство у контексті комунікативно-адаптаційних механізмів; обґрунтувати стратегічний потенціал розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління; запропонувати адаптивні механізми розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління у взаємозв'язку «напрями–механізми»; сформувати систему консолідованих чинників та визначити їх вплив; запропонувати інтегративно-транзитивну модель розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління, обґрунтувати якісний вимір її результативності; визначити цілеорієнтованість соціальної концепції публічного управління шляхом розробки практичних рекомендацій.

Досягнуті результати демонструють високий рівень реалізації дослідницьких завдань як у теоретико-методологічному, так і у прикладному вимірах публічного управління. Авторка чітко визначила проблемне поле дослідження, сконцентрувала увагу на новітніх аспектах проблеми, ідентифікувала прогалини в існуючих підходах та запропонувала новітні механізми і практико-орієнтовані рішення для їх подолання.

Послідовність і продуманість структури дослідження забезпечують його цілісність та наукову обґрунтованість викладу. Дисертанткою здійснено системний аналіз наукових підходів до розуміння категорії «соціальне» у науці публічного управління та запропоновано власне визначення цього поняття, вказано на його системність та особливості актуалізації при дослідженні особливостей функціонування різних сфер суспільного життя як підсистем публічно-управлінського впливу. На основі виокремлення основних категоріальних складових соціальної сфери (охорони здоров'я; освіти; зайнятості; соціального захисту) розкрито їх базові характеристики, обґрунтовано важливість взаємозв'язку та окреслено структурні функціонали інституційної взаємодії в контексті формування та розвитку соціальної концепції публічного управління (розділ 1).

Авторкою системно узагальнено світовий контекст трансформації соціальних преференцій в сучасних моделях та концепціях публічного управління, наголошено на ключових інструментах удосконалення публічного управління у країнах ЄС (CAF, OMC, MCS, TWINNING, TAIEH, SIGMA). Заслуговує на увагу запропонована авторська методологія формування та розвитку соціальної концепції публічного управління, в основі якої є дослідження методологічних підходів аналізу соціального в контексті розвитку

соціальної сфери та її базових складових, зокрема, адаптовані наукові підходи з урахуванням сучасних викликів та пріоритетів у межах структурно-інституціонального ланцюжка взаємодії «цінності – потреби та пріоритети – стратегічно-ресурсний потенціал – гармонізація інтересів усіх заінтересованих сторін – управлінський регулятивний вплив – соціальна безпека. Визначено ключові детермінанти формування соціальної концепції публічного управління (соціальна врівноваженість; соціальна відповідальність; соціальний капітал; соціальна безпека; соціальна якість) та систему відповідних соціальних показників/індикаторів. У рамках визначення ефективності та дієвості системи управління соціальною сферою, акцентовано увагу на адаптивності як комплексній характеристиці щодо врахування динаміки соціальних процесів, оперативного реагування на новітні виклики, здатності управлінської системи адекватно відповідати на актуальні потреби та запити суспільства та запропоновано авторський методичний підхід до виміру адаптивної спроможності системи до розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління через виокремлення критеріїв еластичності, інерційності, варіативності (розділ 2).

На основі аналізу нормативно-правового забезпечення систематизовано проблемні аспекти законодавчого закріплення стандартів соціального забезпечення та правових механізмів їх практичної імплементації та окреслено напрями їх удосконалення. Зокрема, вказано на необхідність фіксації єдиного законодавчого підходу до стандартизації соціальних послуг, чіткого правового регламентування процедур надання соціальної допомоги внутрішньо переміщеним особам, усунення дисбалансу між централізованим і регіональним фінансуванням соціальних програм, підвищення дієвості механізмів правового контролю за дотриманням стандартів соціального забезпечення з метою забезпечення підзвітності виконавчих органів та прозорості реалізації соціальних гарантій.. Дисертанткою системно діагностовано ключові виклики у сферах соціального захисту (низька адресність допомоги, обмежена ефективність соціальних програм), зайнятості (несистемність підтримки малозайнятих та вразливих категорій населення), охорони здоров'я (дисбаланс між централізованим та регіональним фінансуванням, недостатня цифровізація медичних послуг), освіти (обмежена доступність дистанційних та інклюзивних програм для дітей і молоді у кризових регіонах/громадах) та обґрунтовано комплекс управлінських пріоритетів соціальної спрямованості щодо їх подолання (розділ 3).

Важливими напрацюваннями авторки є розроблена системно-універсальна модель розвитку стратегічного потенціалу (дозволяє комплексно прогнозувати ефективність інтеграції організаційно-трудового, управлінського, інноваційного

та інформаційного видів потенціалу в контексті прикладних засобів стратегічного публічного управління різних рівнів у контексті реалізації соціально орієнтованих управлінських стратегій), практико-орієнтована ієрархічна система показників та інтегральних критеріїв виміру стратегічного потенціалу соціальної концепції публічного управління (забезпечує кількісно-якісну оцінку соціально-управлінських процесів на різних рівнях управління та дозволяє здійснювати раннє виявлення дисбалансів, прогнозування потенційних кризових сценаріїв та оптимізацію управлінських рішень). Ґрунтовно представлена система новітніх адаптивних механізмів розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління, що включає інструменти гнучкого реагування на соціальні виклики, цифрової трансформації управлінських процесів, стимулювання міжсекторної кооперації, орієнтована на інтеграцію принципів проактивності, стійкості та інклюзивності, що дозволяє забезпечити довготривалу стабільність соціальних процесів, підвищення довіри до органів влади та ефективне відтворення соціального капіталу в умовах швидкоплинних суспільних трансформацій (розділ 4).

Вагому науково-практичну цінність становить запропонований у роботі інноваційний підхід до публічного управління соціальною сферою через визначення системи консолідованих чинників, розробку організаційно-процесної моделі визначення причинно-наслідкового впливу та інтегративно-транзитивної моделі розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління. У рамках цілеорієнтованості соціальної концепції публічного управління дисертанткою сформульовано комплекс практико-орієнтованих рекомендацій на основі ланцюжка взаємодії «потреби/пріоритети – ключові чинники впливу – вектори змін та розвитку – адаптивні механізми реалізації – трансформаційні зміни» за відповідними сферами впровадження, що суттєво посилює результативність та соціальну спрямованість публічного управління (розділ 5).

Достовірність викладених результатів дослідження підтверджується використанням цілого комплексу загальнонаукових і спеціальних методів, принципів та підходів сучасної методології, серед яких: діалектичний підхід, метод індукції та дедукції, метод системного аналізу (для обґрунтування проблемного поля дослідження, теоретичного узагальнення, висновків і пропозицій); логіко-аналітичний метод (для визначення тенденцій розвитку соціальної сфери та її складових); критеріальний підхід, проблемно-орієнтований підхід «норм-впливів-потреб», метод ретроспективного аналізу (для розвитку загальної ідеології формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління); структурно-функціональний метод, методи прямих і зворотних зв'язків (для виокремлення структурних функціоналів

інституційної взаємодії суб'єктів щодо формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління); методи моніторингу, оцінювання та контролю соціальної якості, транзитивного моделювання, імовірнісні методи моделювання шляхів протидії соціальним ризикам та підтримки змін, стратегування (для формування системи індикаторів та показників соціальної ефективності функціональної діяльності управлінських суб'єктів); принципи інтегрованої інституційно-організаційної та структурованої взаємодії (для розкриття особливостей цілеорієнтованості соціальної концепції публічного управління).

Дисертаційна робота відповідає формулі спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління стосовно теоретико-методологічного обґрунтування механізмів державного управління, а також відповідає паспорту спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління за такими напрямками: п. 1 «Теоретико-методологічні засади розроблення та функціонування механізмів державного управління: категорії, закономірності, принципи, методи, концепції, моделі, системи, класифікація»; п.2 «Цілі, завдання, функції держави, стратегії її розвитку як чинники формування та функціонування механізмів державного управління»; п. 5 «Цільові, функціональні, організаційні та інші складові механізмів державного управління на центральному, регіональному, галузевому рівнях, в різних сферах суспільного життя»; п. 8 «Закономірності, принципи, концепції, моделі та тенденції розвитку державного управління на регіональному рівні»; п.12. «Стратегічне управління, планування та цільове програмування в діяльності органів державної влади; державні послуги: сутність, категорії, класифікація, стандартизація, ресурсне забезпечення»; п. 13 «Результативність та ефективність функціонування суб'єктів та механізмів державного управління».

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи

Дисертація є завершеною науково-дослідною роботою, в якій вирішено комплексну наукову проблему. До найбільш вагомих наукових результатів слід віднести: запропоновану концептуальну основу соціальної концепції публічного управління, спрямовану на захист соціальних норм, порядків, інтересів в умовах суспільної транзитивності та інтегративно-транзитивну модель її розвитку і поширення; авторську методологію формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління, що інтегрує наукові теорії, моделі та концепції з виокремленням їх соціоорієнтованих принципів і підходів (синергетичної рівноваги, інтегрованої інституційно-організаційної та структурованої взаємодії, соціальної стійкості; критеріальний підхід, проблемно-орієнтований підхід «норм-впливів-потреб»; методи моніторингу,

оцінювання та контролю соціальної якості, транзитивного моделювання, імовірнісні методи моделювання шляхів протидії соціальним ризикам та підтримки змін, стратегування); розроблену вихідну систему адаптивних механізмів формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління (механізми політико-правового врегулювання; механізми інтегрованої інституційно-організаційної взаємодії; комунікативно-адаптаційні механізми партнерської взаємодії; стимулюючо-ресурсні механізми; механізми соціально орієнтованого фінансування; аналітико-оцінювальні механізми соціальної якості; механізми соціальної трансформації та підтримки змін; механізми забезпечення соціальної стійкості).

Відповідну цінність у контексті наукової новизни становлять: синергетична сукупність моделей формування, розвитку та поширення соціальної концепції (системно-універсальна модель управління розвитком стратегічного потенціалу взаємозалежності суб'єктів; організаційно-процесна модель причинно-наслідкового впливу формування соціальної концепції публічного управління; організаційно-функціональна модель інтегрованого публічно-управлінського впливу в умовах соціальної транзитивності); підходи до оцінювання вимірів результативності поширення соціальної концепції публічного управління. Набули подальшого розвитку: інструментальна методика комплексної оцінки адаптивної спроможності системи публічного управління до розвитку та поширення соціальної концепції; система синтетичних індикаторів та показників соціальної ефективності функціональної діяльності управлінських суб'єктів; науково-прикладне розуміння концепту стратегічного потенціалу формування соціальної концепції публічного управління; систематизація ключових детермінант формування соціальної концепції публічного управління за п'ятьма цільовими вимірами (соціальною врівноваженістю, соціальною відповідальністю, соціальним капіталом, соціальною безпекою та соціальною якістю).

Загальнонаціональне або світове значення дисертаційної роботи

Дисертаційна робота пропонує новітній підхід до публічного управління соціальною сферою, що поєднує теоретико-методологічне обґрунтування концептуальних засад та адаптивних механізмів формування, розвитку та впровадження соціальної концепції публічного управління. Визначено цілеорієнтованість соціальної концепції публічного управління через системно-інтегративний вимір формування та імплементації соціальних проєктів і програм на основі ланцюжка «потреби/пріоритети – ключові чинники – вектори розвитку – адаптивні механізми – трансформаційні зміни», що підвищує ефективність державних та муніципальних ініціатив у соціальній сфері за напрямками

соціального захисту, зайнятості, освіти, охорони здоров'я; суттєво посилює адаптивність і соціальну спрямованість публічного управління; створює можливості для активізації розвитку стратегічного потенціалу шляхом оптимізації міжгалузевої співпраці та комунікативної взаємодії різних секторів суспільства для вирішення складних соціальних проблем та впровадження системних змін на основі дотримання принципів соціальної відповідальності та солідарності в контексті воєнного і повоєнного часу. Вищенаведене засвідчує загальнонаціональне значення поданої дисертаційної роботи.

Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях

Результати дисертаційного дослідження оприлюднено у 58 наукових публікаціях, серед яких: 7 розділів у колективних монографіях; 22 статей у фахових виданнях України; 8 статей в зарубіжних виданнях, проіндексованих у Web of Science Core Collection та/або Scopus; 3 статті в інших наукових виданнях; 18 робіт апробаційного характеру. У співавторських публікаціях здобувачка брала участь у проведенні досліджень та оформленні їх результатів. У тексті дисертації зазначено посилання на співавторів відповідних робіт.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, викладених у дисертації, підтверджується змістом публікацій Колосовської І. І., що відображають основні результати проведеного дослідження.

Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації

У тексті дисертаційної роботи відсутні академічний плагіат, фабрикації та фальсифікації. Публікації здобувачки повністю відображають результати її досліджень і містять коректні посилання на використані джерела. Наведена в дисертації інформація про посилання на ідеї, результати та тексти інших авторів є коректною та відповідає дійсності.

Практичне значення і впровадження одержаних результатів дослідження

Практичне значення результатів дослідження сформульовано у вступі дисертації та відображено в рефераті дисертації. Результати дисертаційної роботи та запропоновані науково-прикладні рекомендації мають значний потенціал для практичного застосування у діяльності органів публічного управління, спрямовані на підвищення ефективності соціально орієнтованих управлінських рішень. Зокрема, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження були використані у діяльності Представника Уповноваженого

Верховної Ради України з прав людини у Рівненській області (дов. від 28.10.2025 № 17000.2/25/53); Вищої школи публічного управління (дов. від 03.11.2025 № 9824/1402-25); Львівського обласного центру соціальних служб (дов. від 12.09.2025 р. № 740); Центру адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу (дов. від 09.09.2025 № 77/0/94-25); Львівського обласного центру зайнятості (дов. від 04.11.2025 № 13.1-4220/25); Служби у справах дітей Львівської обласної військової адміністрації (дов. від 01.09.2025 № 972/6); Департаменту освіти та науки Львівської обласної військової адміністрації (дов. від 03.11.2025 р. № 03-01/10/2728); Департаменту охорони здоров'я Львівської обласної військової адміністрації (дов. від 04.11.2025 р. № 22-4876/0/3-25), а також у депутатській та законотворчій діяльності (дов. від 17.10.2025 р. № 238/1414). Окремі теоретичні та науково-методичні положення дисертаційної роботи було впроваджено в навчальний процес Національного університету «Чернігівська політехніка» (дов. від 03.11.2025 р. № 202/08-2792/ВС).

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертаційної роботи

Дисертаційне дослідження справляє позитивне враження та відзначається науковою новизною і практичною значущістю результатів, що відображають особистий внесок здобувачки у науку державного управління. Разом із тим, окремі положення потребують додаткового уточнення та можуть стати предметом подальшої наукової дискусії:

1. На нашу думку, потребує більш глибокого обґрунтування роль стратегічного прогнозування та соціального моніторингу в системі оцінювання ефективності соціально орієнтованого управління, зокрема при розгляді аналітико-оцінювальних механізмів соціальної якості, де недостатньо розкрито їх функціональну взаємодію як інструментів формування доказової бази управлінських рішень та забезпечення стійкості соціального розвитку.

2. У п.2.3. авторкою запропоновано методичні підходи до оцінювання адаптивної спроможності системи управління соціальною сферою з позиції розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління. З метою більш комплексного визначення готовності системи до змін і поширення концепції доцільно структурувати методику за рівнями - стратегічним, тактичним операційним, із виділенням ключових параметрів адаптивності для кожного з них.

3. У дисертаційній роботі аргументується важливість соціального та державно-приватного партнерства у контексті реалізації соціальної концепції публічного управління. Водночас потребує глибшого методологічного уточнення розмежування цих форм партнерства, зокрема, за критеріями

суб'єктного складу, цільової спрямованості, механізмів координації та форм відповідальності сторін. Доцільно було б також окреслити їх ключові характеристики у контексті управлінської взаємодії.

4. Здобувачкою ґрунтовно представлено вихідну систему адаптивних механізмів соціальної концепції публічного управління, що засвідчує високий рівень теоретико-методологічного опрацювання теми. Разом із тим, з метою підвищення науково-дослідницької та прикладної значущості роботи, вважаємо доцільним глибше розкрити взаємозв'язки між цими механізмами та кризовими ризиками реалізації концепції в умовах воєнного та післявоєнного періодів, зокрема, у площині управлінської стійкості, соціальної безпеки та здатності системи публічного управління до адаптації в умовах тривалої нестабільності.

5. Ключові положення дисертаційної роботи достатньо повно висвітлюють змістовно-ціннісні та функціонально-практичні засади соціальної концепції публічного управління з урахуванням актуальних викликів суспільної транзитивності. Водночас, з метою посилення наукової перспективи дослідження, варто окреслити ключові трансформаційні орієнтири та стратегічні ідеї, релевантні контексту післявоєнної відбудови та довгострокового соціально орієнтованого розвитку.

Разом з тим, слід зазначити, що наведені зауваження не знижують наукову та практичну цінність дисертаційної роботи та не впливають на її загальну позитивну оцінку. З огляду на рекомендаційний характер висловлені зауваження та побажання спрямовані на активізацію подальших наукових розвідок у науці державного управління.

Загальний висновок

Враховуючи актуальність проблеми та наукові результати дослідження, вважаю, що дисертація Колосовської І.І. виконана на високому науково-теоретичному рівні, містить науково обґрунтовані висновки і рекомендації та має науково-прикладну цінність. З точки зору наукової новизни отримані в дисертаційній роботі результати є вагомим внеском у розвиток галузі державного управління, що значно розширює межі наукових розвідок і пропонує теоретико-методологічне обґрунтування концептуальних засад модернізації публічного управління в контексті соціально орієнтованого сталого розвитку України. Зміст дисертації повністю відповідає спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління.

Дисертаційна робота «Механізми формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, у якому вирішено актуальну наукову проблему. За змістом, новизною, глибиною теоретичних узагальнень і практичним значенням

дисертація відповідає вимогам пп. 6-9 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197 (зі змінами), а її авторка – Ірина Ігорівна Колосовська – заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент:

Доцент кафедри історії та політичної теорії
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»,
доктор наук з державного управління,
професор



Оксана БАШТАННИК

«Підпис О.В. Баштанник засвідчую»

Проректор з науково-педагогічної
та навчально-виховної роботи
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»,
доктор геологічних наук, доцент



Ігор НІКІТЕНКО

